Cuma Günü Sabah Namazında Hangi Sûreler Okunur?

عن أبي هريرة رضي الله عنه، قال: كان النبي صلى الله عليه وسلم يقرأ في صلاة الفجر يوم الجمعة { الٓمٓ* تنزيل } السجدة و { هل أتى على الإنسان }

Ebu Hurayra radıyallahu anhû'dan gelen bir hadîste o şöyle söylemiştir: 'Nebî sallallahu aleyhi ve sellem cuma günü sabah namazında Secde ve İnsân sûrelerini okurdu.'Bu hadîsi bir çok yönden inceleyeceğiz.

Birinci vecih hadîsin tahrîci hakkındadır:

Bu hadîsi Buhârî Sahîh'inde Kitâb'ul-Cuma' bölümünde 'Cuma günü sabah namazında ne okunur?' bâb başlığı ile 891 numaralı hadîste tahrîc etmiştir. Muslim ise 880 ve 65 numaralı hadîste Ebû Hurayra'dan, Abdurrahmân el-Ağrac ve Sa'd bin İbrâhîm yoluyla bu hadîsi tahrîc etmiştir. Bu, Muslim de geçen lafızdır. Buhârî'de geçen lafız da buna yakındır.

İkinci vecih lafızlarının açıklanması hakkındadır:

Ebû Hurayra'nın, كان (Kâne-idi) sözü geçmiş zaman, eksik fiildir(fiil-u nâkıs). Kâne'nin haberi, muzâri fiil cümlesi olarak gelirse, kâne genellikle bu durumda devamlılığa işâret eder. Bu da bahsi geçen muzâri fiilin çokça veya devamlı yapıldığını ifâde eder.

Sabah namazında okurdu (يقرأ في صلاة الفجر) sözü, yâni fâtihadan sonra zamm-ı sûre olarak şunları okurdu demektir. Bu mâruf bişey olduğu için hadiste bizim açıkladığımız şekilde zikredilmedi.

Cuma günü (يوم الجمعة) sözü ise zarf olarak geldiği için mensûbdur. Onu nasb eden şey ise ondan önceki fiildir.

{الٓمٓ تَنزِيلُ} sözü ise Secde sûresinin başıdır. Lâm harfi(ve mîm harfi de), tenvin almadan raf(ötreli) hâliyle aynen nakledildiği gibi okunur.

Secde (السجدة) sözü ise Secde sûresinin bilinen mâruf ismidir. Mahzûf mubtedânın haberi olması hasebiyle merfûdur. Yani, 'O da Secde sûresidir' demektir. Yâhut, 'Yâni bunu kastediyorum' takdîrî fiilinin, mensûb ma'mûlüdür. Yahut hikâye edilmesi sebebiyle kendisinden önce gelenin ona izâfe edilmesi şekliyle mecrûrdur. Bu yüzden izâfesi ile beyân edilmiş ki böylelikle kendisinde ona ortak olan lafızlardan kaçınılsın.

Üçüncü vecih hadîsdeki fâideler hakkındadır:

Cuma günü sabah namazında bu iki sûreyi kâmilen okumak meşrûdur. Bu da -Allah en doğrusunu bilendir- cuma gününde olmuş ve olacak olan, mahlûkâtın yaratılmaya başlanması ile sona ermesi olaylarının bu iki sûrede anlatılmasından dolayıdır. Çünkü o günde göklerin ve yerin yaratılışı tamama erdi, Âdem o günde yaratıldı ve nesli yeryüzünde devam etmesi için o günde cennetten çıkarıldı. Kıyâmet de o gün kopacak, diriliş ve hesap olacaktır. O halde bu sûrelerin okunmasıyla, insanlara cuma gününde olan olayları hatırlatıp bundan bir ibret almaları ve ileride olacak olanları da düşünüp hazırlık yapmalarını sağlamak hedeflenmiştir.

Eğer bu iki sûrenin okunması sâbit olmuş bir sünnet ise, imamların bu sûreleri okumaya devam edip bu sünneti korumaları gerekir. İmamlardan gevşeklik edip bu sûreleri uzun olduğu için okumayanlar var. Bâzısı Secde sûresini bölüp iki rek'atta okuyor. Bazısı da İnsân suresini bölüp iki rek'atta okuyor.

Bunların hepsi sünnetin hilâfınadır.
Şeyhulislâm İbni Teymiyye'nin câhil kimselerin bu iki sûreyi okumanın vâcip, terkinin ise günaha sokan birşey olduğunu zannetmemeleri için devamlı bir şekilde okunmaması gerektiğini bilakis vâcip olmadığı için bazen terkedilmesi gerektiğini önermiştir. Bu geçerli bir taleptir. Fakat Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem'in muhâfaza ettiği gibi sünnet üzere bu ameli muhâfaza etmek daha evlâdır. Bu sûreleri okumanın vâcip olmadığı, imkân nispetince cemaatle konuşulup hatırlatılarak yahut bazen bu sûreleri okumayı terk ederek tenbihte bulunulabilir.
Şeyhulislâm aynı şekilde 'imamların ittifâkıyla cumâ günü sabah namazında içerisinde secde âyetinin geçtiği başka bir sûre okumanın müstehap olmadığını' da söylemiştir. Çünkü Secde ve İnsân sûrelerinin okunmasının müstehap oluşu, onda secde âyeti bulunduğundan ötürü olmamıştır. Bilakis önceden zikrettiğimiz gibi bu iki sûrenin barındırdığı şeyler sebebiyledir. Secde sûresindeki secde âyeti ise ittifakla sâbittir. Allah en doğrusunu bilendir.

Umdetu'l-Ahkâm Şerhi/Şeyh Abdullah el-FevzânÇeviren: Abdussamed Sipahioğlu